

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Õppekava: kutseõpetaja

Ingrid Sööt

PÕHIKOOLIJÄRGSELT KUTSEKOOLI ÕPPIMA ASUNUTE KOHANEMINE
ERINEVATES VALDKONDADES ESIMESEL ÕPPEAASTAL
ÜHE KUTSEKOOLI NÄITEL
Bakalaureusetöö

Juhendaja: PhD Anni Tamm

Tartu 2017

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
1. Teoreetiline ülevaade	5
1.1. Kohanemine	5
1.2. Enesemääratlusteooria	6
1.3. Õpingute katkestamine ja kohanemiskeskkonnad	7
1.4. Poiste ja tüdrukute kohanemine	8
1.5. Elamine õpilaskodus	9
1.6. Töö eesmärk ja hüpoteesid.....	10
2. Metoodika	11
2.1. Valim	11
2.2. Uurimisinstrument	11
2.3. Uurimuse läbiviimise protseduur	12
3. Uurimuse tulemused	13
3.1. Tüdrukute ja poiste hinnangud akadeemilisele, sotsiaalsele ja emotsionaalsele kohanemisele	14
3.2. Kodus ja õpilaskodus elavate õpilaste hinnangud enda kohanemisele kutsekoolis.....	14
3.3. Õpilaste hinnangud oma koolis püsivuse kindlusele	16
Arutelu	18
Kokkuvõte.....	21
Summary	22
Tänuõnad	24
Autorsuse kinnitus.....	24
Kasutatud kirjandus.....	25
Lisad	

Sissejuhatus

Kutseõppeasutuste eesmärk on kujundada õpilase teadmised, oskused ja hoiakud, vilumused ning sotsiaalne valmidus töötamiseks, ühiskonnaelus osalemiseks ja elukestvaks õppeks (Haridus- ja Teadusministeerium, 2017).

Õpingute katkestamine kutseõppes on tõsine probleem, mida käsitletakse ka Elukestva õppe strateegia kutseharidusprogrammis aastateks 2015-2018 (Haridus- ja Teadusministeerium, 2015). Programmis rõhutatakse õpingute katkestamise ennetamiseks ja õppe kättesaadavuseks tõhusate tugiteenuste ja riiklike toetuste tagamise vajalikkust. Haridusstatistika andmeid koondava keskkonna HaridusSilm andmetel katkestas 2015/ 2016 õppeaastal õpingud 440 kutseõppes kutsekeskharidust omandavat õpilast. Ehkki statistika järgi on õpingute katkestamine võrreldes varasemate aastatega veidi vähenenud, peab siinkohal arvestama vastuvõetud õpilaste arvu vähenemisega.

Beekhoven ja Dekkers (2005) käsitlevad õpingute katkestamist kui pikka ning keerulist protsessi, milles toovad esile probleemid õppimisega, motivatsioonipuuduse ja mittesobiva erialavaliku. Sarnased põhjused on avaldunud ka Eestis läbi viidud varasemates uuringutes, kus on nimetatud õpingute katkestamise põhjustena sageli kohanemiskõhvi ja sotsiaalset ebaküpsust (Espenberg, Beilmann, Rahnu, Reince & Themis, 2012).

Põhikooli lõpetamine, erialavaliku tegemine, koolivahetus ja sellega sageli kaasnev perest eraldi elama asumine on teismelise jaoks suured elumuutused, mis nõuavad kohanemis- ja toimetulekuvõimet. Peale põhikooli väikesaarelt mandrile õppima asunud tüdrukud on Viirma (2014) uurimuses kirjeldanud uue keskkonna, elu- ja koolikorraldusega seotud muutusi ja raskusi, mis väljendusid keerulistes suhetes lähedaste, koolikaaslaste ja õpetajatega, samuti õpitulemuste halvenemisega seotud õpimotivatsiooni kadumises. Kohanemisvõimelisus sõltub erinevatest aspektidest nagu isikuomadused ja sotsiaalse keskkonna toetus (Kallasmaa, 2003).

Statistika ja varasemate uurimuste andmetel on väljalangevus kutsekoolist kõige suurem just esimesel õppeaastal ja kutsekeskharidust omandavate õpilaste hulgas (Holter, 2008). Sellest tulenevalt keskendub autor töös just peale põhikooli lõpetamist kutsekooli õppima asunute kohanemise uurimisele.

Kohanemist saab hinnata vaid inimese enda emotsioonide ja hinnangute põhjal (Kallasmaa, 2003). Antud töö eesmärk on uurida, kuidas peale põhikooli kutsekooli õppima asunud hindavad oma toimetulekut õppetöö ja elukorraldusega, suhteid kaaslaste ja õpetajatega ning tõenäosust kutsekooli valitud erialal lõpetada. Lähtuvalt sellest, et erinevast soost õppijate toimetulek koolis on

olnud korduvalt nii avalikkuse kui haridussüsteemi siseselt huviorbiidis (Ots, 2010), võrdleb autor uurimuses poiste ja tüdrukute kohanemisnäitajaid. Kutsekooli õppima asudes muutub õpilaskodus elamine paljude jaoks möödapääsmatuks. Kuna varasemates uurimustes on õpilaskodus elamist mitmel puhul välja toodud kui negatiivset kogemust (Leilop, 2015; Jukk, 2015), uuritakse töös, kas kodus või õpilaskodus elamine mõjutab hinnanguid kohanemisele.

Töö teoreetilises osas selgitatakse töös kasutatud mõisteid ja antakse ülevaade varasematest uurimustest. Empiirilises osas kirjeldatakse valimit, uurimisinstrumenti ja – protseduuri ning esitatakse saadud tulemused ja järeldused.

1. Teoreetiline ülevaade

1.1. Kohanemine

„Kohanemine on laiem mõiste, sellega tähistatakse protsesse, mille vahendusel indiviid tuleb toime välis- ja sisekeskkonna nõudmistega. Kohanemisprotsessid võivad olla rutiinsed, harjumuslikud, isegi automaatsed, aga ka teadlikud- tahtlikud ning neid võib analüüsida mitmel tasemel (rakulisel, pertseptuaalsel, füsioloogilisel, emotsionaalsel jm)“ (Kallasmaa, 2003, 141). Kohanemine kui protsess kirjeldab ja selgitab võimalusi ja vahendeid isiku kohandamiseks iseenda ja ümbritseva keskkonnaga (Paramanik, Saha & Mondal, 2014). Kohanemine hõlmab endas stressiga toimetulekut ja strateegiaid, mida inimene selleks kasutab (Kallasmaa, 2003). Kohanemise seisukohalt on oluline inimese suutlikkus hinnata olukordi, analüüsida iseennast ja ümbritsevat keskkonda ning reguleerida vastavalt sellele oma käitumist, mõtlemist, tahet ja emotsioone. Kohanemisvõimelisus sõltub inimese toimetulekust stressiga ja tema oskustest kasutada erinevaid toimetulekuressursse, samuti on see rohkemal või vähemal määral seotud isiksuseomadustega (Kallasmaa, 2003).

Akadeemilise kohanemise all mõistetakse sobitumist akadeemilise keskkonnaga, mis eeldab õppeasutuse õpetamis- ja õpistiilidega arvestamist, õppimisharjumuste, uute teadmiste ja oskuste omandamist, mille läbi kasvaks toimetulekuvõime õppetööga ja paraneksid õpitulemused (Ramsay, Barker & Jones, 1999). Gerdes ja Mallinckrodt (1994) käsitlesid oma uurimuses akadeemilist kohanemist kui akadeemilisi tulemusi, motivatsioonifaktoreid ja institutsionaalsete kohustustega toimetulekut. Akadeemilise kohanemisega seoses saab seletada ka akadeemilist ebaedu, mille all mõistetakse raskusi õppekava läbimisel. Kutsehariduses saab eristada akadeemilist ebaedu üldainetes ja erialaainetes (Leilop, 2015).

Sotsiaalse kohanemise all mõistetakse kultuuriliste ja sotsiaalsete oskuste omandamist, mis võimaldavad uues keskkonnas adekvaatselt käituda, luua sotsiaalseid suhteid ja tulla toime igapäevaste tegevustega (sh õppimine) (Kasemets, Asser, Hannust & Rahnu, 2013). Gerdes ja Mallinckrodt (1994) käsitlesid sotsiaalse kohanemise näitajatena hinnanguid suhetele kaaslaste ja õppejõududega.

Psühholoogiline kohanemine on teismeliste kognitiivne, emotsionaalne, tajutav ja motivatsiooniline omadus reageerida adekvaatselt erinevates eluolukordades (Rohner, Khaleque & Cournoyer, 2005, viidatud Happonen, 2016 j). Emotsionaalse kohanemise uurimisel lähtusid Gerdes ja Mallinckrodt (1994) üliõpilaste hinnangutest oma tunnete, tervisele ja samuti

toimetulekule kodust kaugel elamisega. Erinevates allikates on antud kohanemisprotsessi nimetatud nii emotsionaalseks kui psühholoogiliseks kohanemiseks. Käesolevas töös kasutab autor neid väljendeid sünonüümidenä.

Autor lähtub oma töös eespool kirjeldatud kohanemisinäitajate jaotusest, uurides põhikoolijärgselt kutsekooli õppima asunute hinnanguid enda akadeemilisele, sotsiaalsele ja emotsionaalsele kohanemisele.

1.2. Enesemääratlusteooria

Õpingute katkestamise põhjustena kutseõppes on sageli välja toodud motivatsiooni puudumist või kadumist (Beekhoven & Dekkers, 2005; Leilop, 2015).

Tänapäeva üks tunnustatumaid inimese motivatsiooni käsitlevaid teooriaid on enesemääratlusteooria (*Self-Determination Theory*), (Deci & Ryan, 2000).

Teooria lähtekohad põhinevad sisemise ja välise motivatsiooni teguritel ning inimese kaasasündinud psühholoogilistel vajaduste rahuldamise, vaimse ja arengulise heaolu tagamisel (Ryan & Deci, 2000; Deci & Ryan, 2008). Väline motivatsioon ajendab inimest tegutsema peamiselt mingi tasu või loodetud kasu ootuses, sisemine seevastu lähtub inimese enda huvist, sisemisest vajadusest ja naudingust mingit tegevust teha (Ryan & Deci, 2000).

Enesemääratlusteooria pöörab eelkõige tähelepanu autonoomsele ja kontrollitud motivatsioonile ning motivatsioonipuudusele, mis mõjutavad inimese elu eesmärke, jõudlust ja vaimset heaolu (Deci & Ryan, 2008). Teooria järgi on kolm inimese kaasasündinud psühholoogilist põhivajadust pädevus, seotus ja autonoomia. Pädevus eeldab, et soovitakse kogeda oma tegevuse tulemuslikkust ja meisterlikkust, seotus määratleb inimese soovi suhelda, kuulumisvajaduse ja teistele kasulik olemise kogemuse, autonoomia on inimese loomupärane soov oma elu juhtida ja tunnetada võimet ise otsuseid vastu võtta (Ryan & Deci, 2000). Neid vajadusi peetakse oluliseks inimese arengulise edasimineku tagamiseks. Suhe sisemise ja välise motivatsiooni vahel määrab ka inimese tegutsemises tajutava pädevuse. Samuti võtavad inimesed meelsamini omaks tegevusi, mille suhtes nad tunnetavad asjaomaste sotsiaalsete gruppide tunnustust (Ryan & Deci, 2000). Teooria kohaselt on autonoomia-, kompetentsuse- ja seotusevajaduse rahuldamine eelduseks enastjuhtiva inimese, sh töötaja või õppija kujunemisele, samuti mõjutab nende kolme põhivajaduse täitmine õpilaste kooliga rahulolu (Lukk *et al.*, 2016). Akadeemiline, sotsiaalne ja emotsionaalne kohanemine on nende põhivajaduste rahuldatus seisukohalt oluline, kuna on leitud positiivsed seosed autonoomsuse, seotuse, suhetega eakaaslaste, vanemate ja õpetajatega ning kohanemise vahel (Noom, Dekovič & Meeus, 1999).

Enesemääratlusteooria põhjal on uuritud erinevaid aspekte seoses kõrgkooliõpingutega: „Nimetatud teooria kohaselt otsivad inimesed endale aktiivselt mõtestatud rakendust, et tunda end kompetentsena, autonoomsena ning kaaslastega seoses olevana. Kui tekivad takistused eneseteostusel, püüavad inimesed muuta oma käitumist ning keskkonda. See teooria võimaldab selgitada inimeste käitumist erinevates valdkondades, kaasa arvatud õppimisega seotud tegevuste ja sündmuste seletamisel.“ (Must, Must & Täht, 2015, 9).

1.3. Õpingute katkestamine ja kohanemiskeskkonnad

Kutseõpingute katkestamine on tõsine probleem, mille põhjustega tegelemine ja nende vähendamine on kutsehariduse üks prioriteete. Tartu Kutsehariduskeskuses 2011-2013. aastal õpingute katkestamise põhjustena kaardistatud vale erialavalik, madal õpimotivatsioon, õppimisega paralleelne töötamine, muud põhjused (majanduslikud, tervislikud, eelnev katkestamine, kohanemiskeskkonnad jne) (Klaster, 2013) on sarnased nii varem kui hiljem läbi viidud uurimuste tulemustega.

Holter (2008) toob varasemalt Tartu Kutsehariduskeskuses läbi viidud uurimuses välja, et enim katkestatakse õpingud esimesel õppeaastal. Enamus koolist väljalangemisi tulenevad õppetöös edasijõudmatusest ja õppevõlgnevuste kuhjumise tõttu, mis omakorda on sageli seotud puudumistega (Holter, 2008; Leilop, 2015). Erinevusi väljalangemise põhjustes on leitud erialati. Reinholdi ja Vaheri (2012) uurimuses ilmnis, et suurim on õpingute katkestamine kutsekeskharidusõppes. Olulisemate katkestamise põhjustena toovad nad välja esiteks valed erialavalikud, mis tulenevad vähestest teadmistest edasiõppimisvõimaluste ja töömaailma kohta. Teiseks nõudmiste ja võimete mittevastavuse, kuna üldainete ja eriala samaaegne õppimine nõuab õpilaselt topeltpingutust, kuid see võib paljudele üle jõu käia. Siinkohal on olulised ka õppimisharjumused ja nende ümberkohandamine kutseõppe tingimustesse. Kolmandana ilmnisid majanduslikud põhjused kuna kutsekoolis õppimine toob õpilase perekonnale kaasa suuremad kulutused.

Veel mitmed kutsehariduse katkestajaid uurinud (Murakas, Lepik, Dsiss & Rämmer, 2007; Espenberg *et al.*, 2012; Leilop, 2015) on samuti enim välja toodud inimesest endast tulenevaid põhjusi nagu vale erialavalik, kohanemiskeskkonnad, motivatsioonipuudus ja sotsiaalne ebaküpsus. Järgnevad perekonnast, majanduslikust olukorrast ja koolikeskkonnast tulenevad põhjused.

Kutseharidusest väljalangemine on probleemiks Euroopas ja Ameerikas, kus ühe võimalusena kutse ja töökoha saamisel praktiseeritakse järjest rohkem õpipoisiõpet töökohtadel (Lyngsnes & Rismark, 2011). Jäppinen (2010) kirjeldab ennetusviise, mida on rakendatud Soomes

kutseõppes väljalangemise vähendamiseks ja mille tulemusel on sealses neljateistkümnes kutseharidusasutuses väljalangemine erakordselt madal. Ta rõhutab hea atmosfääri loomise tähtsust koolides ja suhtumist, et igale õpilase probleemile püütakse leida personaalne lahendus. Austrias läbiviidud uurimuses on koolist väljalangejatel esinevate joontena välja toodud halvasti kohanevust, segaduses olekut, allaandvust, negatiivseid suhteid õpetajatega, kuid ka ambitsioonikust ja positsiooniteadlikkust (Nairz-Wirth & Gitschthaker, 2015).

Gerdes ja Mallinckrodt (1994) on uurinud üliõpilaste akadeemilise, sotsiaalse ja emotsionaalse kohanemise näitajaid ja nende seost õppetöö tulemuste ning ülikoolist väljalangemisega. Tulemused näitasid parema emotsionaalse ja sotsiaalse kohanemise otsesest mõju akadeemilistele tulemustele ja koolis püsimisele. Ilmnes, et õpinguid katkestasid ka väga heade kohanemisnäitajatega üliõpilased, kuid põhused selleks olid erinevad neist, kelle hinnangul oli neil kohanemisega raskusi.

On uuritud esimesse klassi astunud laste üleminekut lasteaiast kooliellu ja sellega kohanemist (Raud, 2014; Kosenkova, 2008). Kooliga kohanemine on protsess, mille käigus õpilane võtab omaks haridusasutuse nõudmised ja korra, uue ümbruse ja elutingimused ning suhtlusringi, kusjuures suhe õpetaja ja uute sõpradega muutub lapse jaoks üha olulisemaks (Kosenkova, 2008).

Uurimusi on läbi viidud erivajadustega õpilaste ja üliõpilaste kohanemise kohta. Adams'i ja Proctor'i (2010) võrdluses tervete ja puuetega üliõpilaste kohta ilmnes erinevusi sotsiaalses ja emotsionaalses kohanemises. Akadeemilises kohanemises olulisi erinevusi ei selgunud. Euroopa Eripedagoogika Arendamise Agentuuri projektis „Kõigi õppijate saavutuste tõstmine“ (2012) rõhutatakse, et kuigi tähelepanu tuleb pöörata ühiskondlikele ja keskkonnaga seotud teguritele, mis võivad seada õppijaid halvemasse olukorda, peab tõstma kõigi õppijate suutlikkust ja kohanemisvõimet, tegelemaks ebaedu kõigi vormidega.

1.4. Poiste ja tüdrukute kohanemine

Erinevast soost õpilaste toimetulek koolis on olnud korduvalt nii avalikkuse kui haridussüsteemi siseselt huviorbiidis (Ots, 2010). Enamasti on sel puhul keskendutud akadeemilises edukuses ilmnevatele erinevustele poiste kahjuks, agressiivsele ja delinkventsele käitumisele ja koolikohustuse eiramisele, mis samuti on levinum meessoost õpilaste hulgas (Ots, 2010).

On leitud, et poistel esineb rohkem probleeme õppimisega ja sellega seoses õpingute katkestamist, tüdrukutel aga emotsionaalseid raskusi ja madalat enesehinnangut (Aunola, Stattin & Nurmi, 2000). Samuti Happonen (2010) on soolisi erinevusi käsitlevatest uurimustest välja toonud, et tüdrukutel esineb psühholoogilise kohanemise probleeme rohkem kui poistel. Keskmisest

kõrgemad kohanemisnäitajad kajastusid tüdrukutel võrdluses poistega Parmaniku, Saha ja Mondali (2014) uurimuses. Noorukite kooliga kohanemist ja läbipõlemisohtu käsitleva uurimuse (Kiuru, Nurmi, Aunola & Salmela-Aro, 2009) tulemuste kohaselt ilmsid erinevused sugude vahel ainult akadeemiliste näitajate osas. Tüdrukute akadeemilise kohanemise näitajad olid kõrgemad kui poistel, üldises kooliga kohanemise ja koolis läbipõlemisohu osas olulisi erinevusi ei selgunud.

Lister (2012) rõhutab, et poisid ja tüdrukud arenevad erinevalt. Poiste areng ja küpsemine on aeglasem kui tüdrukutel, murdeas võib ajuprotsesside väljakujunemise vahe olla isegi 5-6 aastat. Hormonaalsed erinevused mõjutavad nii käitumist stressiolukorras kui ka õppimisvõimet ja info töötlemist ajus.

1.5. Elamine õpilaskodus

Kutsekooli õppima asudes muutub õpilaskodus elamine paljudele möödapääsmatuks. Leilopi (2015) uurimuses viitasid ühiselamus elamisele kui negatiivsele kogemusele üle poole uuritavatest. Jukk (2015) intervjueris õpilaskodus elavaid põhikooliealisi õpilasi, millest selgus, et enamus seostasid õpilaskodusse elama asumist negatiivsete emotsioonidega nagu ärevus ning kurbus. Kõik õpilased märkisid, et alguses oli uue elukorraldusega kohanemine väga raske. Kikas (2006) seostab õpilase koolist puudumisi samuti võimalusega, et vanematest eraldi õpilaskodus või üürikorteris elamine õppetöö ajal paneb õpilasele isikliku vastutuse, millega ta ei pruugi hästi toime tulla. Piisava järelevalve puudumine võib soodustada õpiraskuste teket.

Kodust eemale elamaasumine tekitab paljudel õppuritel koduigatsust, mis võib olla üheks riskiks kohanemiskeskuste tekkes. Sellekohase uuringu tulemused näitasid, et koduigatsus on küll ajaga vähenev ja mööduv, kuid mõjutab siiski oluliselt üldist kohanemist. Akadeemiliste tulemuste ja koduigatsuse vahel negatiivsest seost ei leitud (English, Davis, Way & Gross, 2017).

Kodust eemal elamine pakub samas võimaluse sotsiaalse küpsuse ja autonoomia saavutamiseks. Ühiselamu tingimustes või eakaaslastega koos üürikorteris elades ollakse mõjutatud kaasõpilastest nädala jooksul ka koolivälisel ajal enam kui kodus elavad õpilased (Turba, 2010). Ta rõhutab sotsiaalsust ja teiste hulka kuulumist kui inimese põhivajadusi ning peab noorte vahel kujunevaid sõprussuhteid kui ka erimeelsusi võimaluseks kujundada ja ümber hinnata oma väärtushinnanguid. Samuti võib õpilaskodu sotsiaalsetesse raskustesse sattunud perede lastele pakkuda paremat arengut ja õppimist toetavat keskkonda kui kodu (Kärner, 2008).

1.6. Töö eesmärk ja hüpoteesid

Varasemates uurimustes kutseõppe katkestamise põhjustena selgunud inimesest endast tulenevad põhjused viitavad sageli võimalikele kohanemisega seotud probleemidele. Samas on autorile teadaolevalt kohanemise erinevaid aspekte kutseõppes ja õpilaste hinnanguid neile uuritud vähe.

Statistika ja varasemate uurimuste alusel on teada, et kutseõppe katkestamine on suurim esimesel õppeaastal põhikoolijärgselt kutsekeskharidusõppesse asunutel (Holter, 2008). Arenguliselt on tegemist teismeeaga, mil toimuvad kiired muutused iseendas, eesseisva ebamäärasus ja surve ühiskonnalt võivad noorukis tekitada segadust ja kohanemiskrasi (Kidron, 2005).

Teema uurimisprobleem seisneb koolivahetusega seotud võimalikes kohanemiskrastes, mis võivad põhjustada õpimotivatsiooni langust, koolist puudumisi ja viia kutseõpingute katkestamiseni. Oluline on uurida vahetult põhikoolijärgselt kutseõppesse asunute kohanemist erinevates valdkondades, et anda teavet õppekorraldusspetsialistidele, kursusejuhendajatele ja tugiteenuste osutajatele tõhusate märkamis- ja toetusabinõude leidmiseks võimalike raskuste korral.

Töö eesmärk on uurida põhikoolijärgselt kutsekooli õppima asunute hinnanguid kohanemisele erinevates valdkondades esimesel õppeaastal, kohanemise erisusi poistel ja tüdrukutel ning kodus ja õpilaskodus elavatel õpilastel.

Varasemates uurimustes on selgunud, et tüdrukute akadeemiline kohanemine on edukam kui poistel (Aunola *et al.*, 2000; Kiuru *et al.*, 2009), samas esineb neil võrreldes poistega rohkem psühholoogilisi probleeme (Happonen, 2010; Aunola *et al.*, 2000). Koolikäitumise erinevusi kirjeldades on viidatud poiste sagedasemale koolist puudumisele ja delinkventsele käitumisele (Ots, 2010). Siit tuleneb esimene hüpotees:

- 1) Tüdrukute hinnangud enda akadeemilisele ja sotsiaalsele kohanemisele on kõrgemad kui poistel, kuid madalamad emotsionaalsele kohanemisele kui poistel.

Õpilaskodusse elama asumine paneb õpilasele isikliku vastutuse (Kikas, 2006) ja võib põhjustada koduigatsust, mis segab üldist kohanemist (English *et al.*, 2017). Väidetele tuginedes püstitati teine hüpotees:

- 2) Kodus elavate õpilaste hinnangud enda kohanemisele kutsekoolis on paremad kui õpilaskodus elavatel õpilastel.

Kohanemisega seotud raskusi on mitmes varasemas uurimuses välja toodud seoses õpingute katkestamisega (Murakas *et al.*, 2007; Espenberg *et al.*, 2012; Leilop, 2015). Seetõttu püstitati uurimisküsimus:

Missugune on uurimuses osalenud õpilaste hinnang oma koolis püsimise kindlusele?

2. Metoodika

Käesoleva uurimuse eesmärk oli toetudes varasematele uurimustele ja teooriale võrrelda poiste ja tüdrukute ning kodus ja õpilaskodus elavate õpilaste antud hinnanguid enda kohanemisele. Kvantitatiivne uurimismeetod võimaldab seletada inimkäitumist, välja selgitada põhjuslikud ja korrelatiivsed seosed tunnuste vahel (Õunapuu, 2014), seega osutus meetod sobivaks antud uurimistöole.

2.1. Valim

Valim moodustati klastervalimi põhimõttel, kus klastriteks olid Tartu Kutsehariduskeskusesse 2016. aastal kutsekooli põhikoolijärgselt vastu võetud esimesed kursused. Neist valiti juhusliku valiku teel kolm kursust, kus uurimuse läbiviimise ajal õppis kokku 120 õpilast. Õpilaste uurimisel on klastervalimi eeliseks, et vastajaid ei kaasata individuaalselt, küsitluse saab läbi viia tavapärasel klassikeskkonnas, kus vastata saavad kõik üheaegselt (Õunapuu, 2014).

Kuna antud uurimuses oli autori eesmärgiks uurida kohanemisenäitajaid ja võrrelda nende erinevusi poistel ja tüdrukutel ning kodus ja õpilaskodus elavatel õpilastel, tagati uuritavate gruppide arvuline võrdsus. Küsimustiku täitis kokku 109 õpilast, 60 tüdrukut ja 49 poissi. Kõrvale jäeti küsimustikud, kus elukohaks oli märgitud „üürikorter või muu elamispind“, kuna vastavalt hüpoteesile sooviti analüüsida just õpilaskodus elavate õpilaste hinnanguid enda kohanemisele. Samuti jäeti kõrvale kaks küsimustikku, milles olid puudu vastused enam kui pooltele esitatud väidetele. Uurimus viidi läbi 80 vastaja andmete põhjal, kus olid esindatud 20 kodus ja 20 õpilaskodus elava tüdruku ning sarnase jaotusega poiste vastused.

2.2. Uurimisinstrument

Uurimuse mõõteinstrumentina kasutati *Student Adjustment to College Questionnaire* (SACQ, Baker & Siryk, 1984) alusel koostatud küsimustikku, millega mõõdetakse Likert- tüüpi skaalal akadeemilist, emotsionaalset ja sotsiaalset kohanemist. SACQ alusel läbi viidud küsitlused võimaldavad välja selgitada varase nõustamise ja sekkumise vajadust, mis aitaks vältida koolist

väljalangemist (Baker & Siryk, 1984).

Beyers ja Goossens (2002) on viinud läbi uurimused antud küsimustiku valiidsuse ja reliaabluse selgitamiseks. Tulemused näitasid, et küsimustiku alamskaaladid mõõtvad instrumendid on osutunud sisemiselt järjepidevaks. Tulemusi kinnitavad mitmed sõltumatud uuringud (Gerdes & Mallinckrodt, 1994; Simmons, 2008; Adams, 2014), kus Cronbach'i α on olnud $> 0,80$.

Käesoleva uurimuse küsimustik on reliaabne Cronbach'i $\alpha = 0,99$. Reliaablust kontrolliti statistikapaketi SPSS abil.

Küsimustik koosneb 67st väitest, mille kolm alamskaalat mõõdavad :

- 1) akadeemilist kohanemist- väited õpimotivatsiooni, õppetöö tulemuste jälgimise, õppetööga toimetuleku ja õppimisvõimaluste ning õppetöö korraldusega rahulolu kohta (24 väidet, Cronbach'i $\alpha = 0,97$);
- 2) sotsiaalset kohanemist- väited suhtlemisoskuse, suhete, koduigatsuse ja üksindustunde ning ühiskondliku aktiivsuse kohta koolis (20 väidet, Cronbach'i $\alpha = 0,96$);
- 3) psühholoogilis- emotsionaalset kohanemist- väited emotsioonidega toimetuleku ning füüsilise tervise ja enesetunde kohta (15 väidet, Cronbach'i $\alpha = 0,97$).

Lisaks mõõdavad küsimustikus sisalduvad 8 väidet (Cronbach'i $\alpha = 0,93$) vastajate hinnanguid oma õpingutega seotud valikutele ja koolis püsimise kindlusele.

Küsimustik tõlgiti töö autori poolt inglise keelest eesti keelde, samuti kohandati väited, mis originaalküsimustikus on esitatud ülikooli astunutele, kutsekooli konteksti. Tõlkides lähtus autor põhimõttest, et väidete sõnastus oleks lihtne, arusaadav ja üheselt mõistetav ning ei muutuks nende sisuline tähendus.

Küsimustikus (vt lisa 1) esitatud väiteid paluti hinnata 5-pallisel Likert- tüüpi skaalal, kus: 1- ei nõustu üldse; 2- pigem ei nõustu; 3- ei oska öelda; 4- pigem nõustun; 5- nõustun täielikult

2. 3. Uurimuse läbiviimise protseduur

Andmete kogumine toimus jaanuaris 2017. Küsitluse läbiviimisest teavitati ja küsiti luba õppeasutuse juhilt ja osalenud kursuste kursusejuhendajatelt, kellega koostöös toimus küsitluse läbiviimine.

Küsitlusele eelnes pilootküsitlus, mille käigus kaks vastajat, noormees ja neiu, hindasid väidete sõnastust, arusaadavust ja vastamiseks kulunud aega. Pilootküsitlusele vastanud hindasid küsimustikus esitatud väited üldiselt arusaadavaks ja üheselt mõistetavaks, kuid mõlemal tekkis kahtlus väite 56 osas, mis oli sõnastatud „ma tunnen end teistest õpilastest erinevana viisidel, mis mulle ei meeldi“. Autor muutis antud väite sõnastust „ ma tunnen end teistest õpilastest erinevana ja

see ei meeldi mulle“.

Õpilastele selgitati, et küsitlusele vastamine on vabatahtlik. Osalejatelt ei küsitud nende nime ega muid isikuandmeid, vastuseid kasutati ainult statistiliselt üldistatud kujul, millega on tagatud vastajate konfidentsiaalsus.

Kogutud andmeid töödeldi statistilise andmetöötluspaketi *IBM SPSS Statistics 22* ja *MS Excel 2010* abil. Võrdlused poiste ja tüdrukute ning kodus ja õpilaskodus elavate õpilaste kohanemisnäitajatele antud hinnangute keskväärtuste vahel teostati *Paired Samples T- testiga*. Kohanemise liikide vaheliste, nende ja õpilaste koolispüsिमise kindluse hinnangute vaheliste seoste analüüsiks kasutati *Pearson'i* lineaarkorrelatsiooni.

3. Uurimuse tulemused

Antud uurimuses andsid õpilased 5- pallisel skaalal hinnangud enda akadeemilisele, sotsiaalsele ja emotsionaalsele kohanemisele kutsekoolis. Tabelis 1 on välja toodud kohanemise liikide üldskooride keskmised.

Tabel 1. *Kohanemise liikide hinnangute keskväärtused*

Kohanemise liik	<i>M</i> (<i>SD</i>)
Akadeemiline	3,30 (1,4)
Sotsiaalne	3,32 (1,4)
Emotsionaalne	2,81 (1,3)

M- aritmeetiline keskmine

SD- standardhälve

Statistiliselt olulisi erinevusi kohanemise liikide keskväärtustes ei selgunud: akadeemilise ja sotsiaalse kohanemise keskmiste võrdluses $p = 0,34$; sotsiaalse ja emotsionaalse kohanemise keskmiste võrdluses $p = 0,77$; akadeemilise ja emotsionaalse kohanemise keskmiste võrdluses $p = 0,90$ (kõikidel juhtudel $p > 0,05$).

Korrelatsioonianalüüsist kohanemise liikide vahel selgus, et mõõdukas positiivne seos on akadeemilise ja sotsiaalse kohanemise vahel ($r = 0,41$; $p < 0,05$). Sellest võib järeldada, et enda akadeemilisele kohanemisele kõrgemaid hinnanguid andnud õpilased hindasid paremaks ka sotsiaalset kohanemist. Teiste kohanemisliikide vahel korrelatsioonianalüüs olulisi seoseid ei näidanud. Akadeemilise ja emotsionaalse kohanemise vahel $r = 0,12$; $p < 0,05$ ning sotsiaalse ja emotsionaalse vahel $r = 0,02$; $p < 0,05$.

3.1. Tüdrukute ja poiste hinnangud akadeemilisele, sotsiaalsele ja emotsionaalsele kohanemisele

Tüdrukute ja poiste akadeemilisele, sotsiaalsele ja emotsionaalsele kohanemisele antud hinnangute keskväärtuste võrdlemisel (vt tabel 2) statistiliselt olulisi erinevusi ei ilmnenud (kõikidel juhtudel $p > 0,05$).

Tabel 2. Tüdrukute ja poiste akadeemilisele, sotsiaalsele ja emotsionaalsele kohanemisele antud hinnangute keskväärtuste võrdlus

Kohanemise liik	Sugu	<i>M</i> (<i>SD</i>)	<i>p</i>	<i>t</i>
Akadeemiline	tüdrukud	3,34 (1,33)	0,09	1,38
	poisid	3,26 (1,41)		
Sotsiaalne	tüdrukud	3,36 (1,35)	0,14	1,05
	poisid	3,28 (1,38)		
Emotsionaalne	tüdrukud	2,98 (1,35)	0,08	2,60
	poisid	2,62 (1,34)		

M- aritmeetiline keskmine

SD- standardhälve

p- statistiline olulisus

t- t-statistik

3.2. Kodus ja õpilaskodus elavate õpilaste hinnangud enda kohanemisele kutsekoolis

Kodus ja õpilaskodus elavate õpilaste hinnangute võrdlus oma kohanemisele erinevates valdkondades statistiliselt olulisi erinevusi välja ei toonud (kõikidel juhtudel $p > 0,05$). Siiski näitavad akadeemilise ($p = 0,06$) ja emotsionaalse ($p = 0,05$) kohanemise hinnangute võrdluse tulemused tendentsi, et kodus elavad õpilased on andnud nendele kohanemise liikidele kõrgemaid hinnanguid kui õpilaskodus elavad õpilased. Tulemused on esitatud tabelis 4.

Tabel 4. *Kodus ja õpilaskodus elavate õpilaste kohanemisele antud hinnangute keskväärtuste võrdlus*

Kohanemise liik	Elukoht õpingute ajal	<i>M</i> (<i>SD</i>)	<i>p</i>	<i>t</i>
Akadeemiline	kodu	3,34 (1,32)	0,06	1,38
	õpilaskodu	3,26 (1,40)		
Sotsiaalne	kodu	3,35 (1,09)	0,15	0,79
	õpilaskodu	3,28 (1,07)		
Emotsionaalne	kodu	2,80 (1,34)	0,05	-0,89
	õpilaskodu	2,68 (1,39)		

M- aritmeetiline keskmine

SD- standardhälve

p- statistiline olulisus

t- t-statistik

Analüüsid eraldi poiste ja tüdrukute hinnanguid kohanemise erinevatele valdkondades olenevalt elukohast õpingute ajal (vt. tabel 5), selgusid statistiliselt olulised erinevused ($p < 0,05$) kodus ja õpilaskodus elavate tüdrukute hinnangutes enda akadeemilisele kohanemisele. Kodus elavad tüdrukud andsid enda akadeemilisele kohanemisele kõrgema hinnangu kui õpilaskodus elavad tüdrukud. Sotsiaalsele kohanemisele antud hinnangutes ilmnesid statistiliselt olulised erinevused kodus ja õpilaskodus elavate poiste hinnangutes, kus õpilaskodus elavate poiste hinnangud kohanemisele on kõrgemad. Samuti erinesid emotsionaalsele kohanemisele antud hinnangute keskmised statistiliselt nii kodus kui õpilaskodus elavate tüdrukute ja poiste hinnangute puhul. Mõlemal puhul olid kodus elavate õpilaste hinnangud kõrgemad.

Tabel 5. *Kodus ja õpilaskodus elavate tüdrukute ja poiste kohanemisele antud hinnangute keskväärtuste võrdlus*

Kohanemise liik	Sugu (elukoht õpingute ajal)	<i>M</i> (<i>SD</i>)	<i>p</i>	<i>t</i>
Akadeemiline	Tüdrukud (K)	3,56 (1,30)	0,04	-1,57
	Tüdrukud (ÕK)	3,24 (1,31)		
	Poisid (K)	3,41 (1,33)	0,10	-1,82
	Poisid (ÕK)	3,38 (1,48)		

Sotsiaalne	Tüdrukud (K)	3,38 (1,38)	0,11	-1,19
	Tüdrukud (ÕK)	3,41 (1,32)		
	Poisid (K)	3,15 (1,39)	0,02	-3,25
	Poisid (ÕK)	3,45 (1,42)		
Emotsionaalne	Tüdrukud (K)	2,95 (1,37)	0,04	1,24
	Tüdrukud (ÕK)	2,32 (1,28)		
	Poisid (K)	3,15 (1,32)	0,02	2,39
	Poisid (ÕK)	2,61 (1,40)		

M- aritmeetiline keskmine

SD- standardhälve

p- statistiline olulisus

t- t-statistik

K- kodu

ÕK- õpilaskodu

3.3. Õpilaste hinnangud oma koolis püsimise kindlusele

Õpilaste hinnangud oma koolispüsimise kindlusele on esitatud kirjeldava statistikana (*Descriptive Statistics*). Esitatud andmetes (vt tabel 6) on välja toodud hinnangud kooliga seotud ja isiklikele aspektidele, mis näitavad, et üle 90 % vastanutest on oma õppimatuleku ja koolivalikuga rahul ning usuvad, et lõpetavad kooli valitud erialal. Tabelisse ei ole lisatud hinnanguid, mida väljendati „ei oska öelda“. Hinnangute keskväärtused koolis püsimise kindlusele tüdrukute ja poiste puhul olid võrdselt 3,0. Samuti olid sarnased kodus ja õpilaskodus elavate õpilaste hinnangute keskväärtused, vastavalt 2,93 ja 2,98.

Tabel 6. Õpilaste koolis püsimise kindlusele antud hinnangud

Hinnatav väide	<i>M</i>	<i>SD</i>	pigem nõustun/ nõustun täielikult %	pigem ei nõustu/ ei nõustu üldse %
Olen rahul õppima tulekuga	4,21	0,99	91,09	4,45
Olen rahul koolivalikuga	4,34	0,87	90,78	1,44
Eeldan, et lõpetan kutsekooli valitud erialal	4,53	0,86	95,58	1,1
Mõtlen koolivahetusest	1,70	1,09	25,74	61,03
Mõtlen kooli pooleli jätta	1,73	1,18	31,16	51,45

Põhikoolijärgsete õppijate kohanemine kutsekoolis 17

Mõtlen, et jätan kooli pooleli ja lõpetan kunagi hiljem	1,68	1,15	23,89	53,73
Soovin, et käiksin mõnes teises koolis	1,76	1,08	24,11	56,73
Usun, et tulen kutsekoolis ka edaspidi toime	4,15	0,87	85,84	2,41

M -aritmeetiline keskmine

SD- standardhälve

Korrelatsioonianalüüs tõi välja positiivse seose akadeemilisele kohanemisele ja koolispüsimise kindlusele antud hinnangute vahel ($r = 0,52$; $p < 0,05$). Seega on enda akadeemilist kohanemist paremaks hinnanud õpilased kindlamad ka enda koolispüsimise suhtes. Korrelatsioon koolispüsimise kindlusele ja sotsiaalsele kohanemisele antud hinnangutes olulist seost ei näidanud ($r = 0,07$; $p < 0,05$). Mõõdukas positiivne seos ($r = 0,38$; $p < 0,05$) ilmnes koolispüsimise kindlusele ja emotsionaalsele kohanemisele antud hinnangute vahel.

Arutelu

Uurimuse eesmärk oli uurida vahetult peale põhikooli kutsekooli õppima asunute akadeemilist, sotsiaalset ja emotsionaalset kohanemist esimesel õppeaastal nende endi hinnangute põhjal. Samuti andsid küsitlusele vastanud hinnangu oma koolispüsिमise kindlusele ja tõenäosusele kutsekool valitud erialal lõpetada. Olulisi erinevusi tüdrukute ja poiste kohanemisvaldkondadele antud hinnangutes ei ilmnenu. Samas ilmnes tendents erinevustele õpingute ajal kodus elavate ja õpilaskodus elavate õpilaste hinnangutes akadeemilisele ja emotsionaalsele kohanemisele. Samas erinevused ilmnesisid kodus ja õpilaskodus elavate õpilaste hinnangute soopõhistel võrdlemisel. Selgus, et enamuse õpilaste hinnangud oma koolispüsिमise kindlusele ja kooli valitud erialal lõpetamise suhtes olid positiivsed.

Uurimuses püstitatud esimene hüpotees, mille väitel tüdrukute hinnangud enda akadeemilisele ja sotsiaalsele kohanemisele on kõrgemad kui poistel, kuid madalamad emotsionaalsele kohanemisele kui poistel, tulemustes kinnitust ei leidnud. Hüpotees toetus varasematele uurimustele, milles nimetatud erinevused on selgunud. Aunola, Stattini ja Nurmi (2000) uurimuse tulemustes selgus, et tüdrukud hindasid oma kohanemisnäitajaid kõrgemalt ja neil esines enda hinnangul vähem eksternaliseerunud probleeme kui poistel, kuid samas esines neil sagedamini madalat enesehinnangut ja depressioonile viitavaid sümptomeid. Roots (2014) kirjutab, et ühiskonnas peetakse tavaliseks, et poiste õppeedukus on madalam kui tüdrukutel, nad puuduvad sagedamini koolist põhjuse ja jätaavad õigeks ajaks kodutööd esitamata kui tüdrukud. Samas kurdavad nad harvem õppetöö üle jõu käiva koormuse või terviseprobleemide üle. Käesolevas uurimuses ei selgunud õpilaste endi hinnangute põhjal statistiliselt olulisi erinevusi tüdrukute ja poiste vahel akadeemilises, sotsiaalses ja emotsionaalses kohanemises. Autor nõustub Jäppineni (2010) poolt välja toodud arvamusega, et hea koolikliima ja personaalne tegelemine õpilaste probleemidega vähendavad kohanemisega seotud raskusi ja erinevusi. Kuurme (2016) järgi väärtustavad nii tüdrukud kui poisid haridust, näevad selle seoseid tulevase tööeluga ja hindavad kooli kui olulist suhtluskeskkonda. Need aspektid kooli ja õpilaste suhtumises võisid mõjutada ka antud hinnanguid. Enesemääratlusteooria (Deci & Ryan, 2000) võib selgitada, et uurimuses osalenud ei tunnetanud olulisel määral puudujääke inimese kolme põhivajaduse rahuldatuses koolis. Kohanemist mõjutavad mitmed tegurid nagu isiksuseomadused, keskkonnatingimused ja varasemad kogemused, mida käesolevas uurimuses ei käsitletud. Nende tegurite võimalik mõju antud hinnangutele ei ole selge ja see võis mõjutada ka tulemusi.

Teine püstitatud hüpotees, mille kohaselt kutsekooliõpingute ajal kodus elavate õpilaste

hinnangud enda kohanemisele on kõrgemad kui neil, kes elavad õpilaskodus, leidis osaliselt kinnitust. Kodus ja õpilaskodus elavate õpilaste hinnangute üldskooride keskmiste põhjal ilmnes tendents, et kodus elavad õpilaste hinnangud akadeemilisele ja emotsionaalsele kohanemisele olid kõrgemad kui õpilaskodus elavatel õpilastel. Võrreldes eraldi kodus ja õpilaskodus elavate tüdrukute ja poiste hinnanguid kohanemise valdkondadele, selgusid samuti mõned erinevused. Kodus elavate tüdrukute hinnangud akadeemilisele kohanemisele olid kõrgemad kui õpilaskodus elavatel tüdrukutel. Samuti andsid kodus elavad tüdrukud ja poisid võrreldes õpilaskodus elavate sookaaslastega kõrgema hinnangu emotsionaalsele kohanemisele. Varasemates uurimustes on kutsekooli katkestanud nimetanud õpilaskodus elamist kui negatiivset kogemust (Leilop, 2015), kus on välja toodud õppimist segavat keskkonda ning koduigatsust. English jt. (2017) käsitlesid seoses kodust eemal elamisega tekkivat koduigatsust kui olulist komponenti kohanemises. Nimetatud asjaolud võisid mõjutada antud uurimuses osalenute hinnanguid. Ehkki autori arvates on tänapäeval õpilastel võimalus erinevate kanalite kaudu olla pidevalt koduga ühenduses ja see võiks kodust eemal elamise raskusi leevendada, näitavad uurimuse tulemused siiski, et õpilaskodus elavad õpilased vajavad enam toetust just emotsionaalse kohanemise osas. Õpilaskodu kasvataja peaks selles osas olema tugiisik. Poiste hinnangutes akadeemilisele kohanemisele ja tüdrukute hinnangutes sotsiaalsele kohanemisele elukohapõhiselt statistiliselt olulisi erinevusi ei ilmnenud. Poiste sotsiaalse kohanemise hinnangute võrdluses olid kõrgemad just õpilaskodus elavatel poiste hinnangud, mis võib olla seotud sellega, et teismeeas suureneb vajadus iseseisvuse ja iseotsustamise üle (Kidron, 2005). Õpilaskodus elamine eeldab suurema iseseisvuse kujunemist ja samuti soodustab sotsiaalseid suhteid väljaspool kooliaega nii kaaslastega kui õpilaskodu kasvatajatega nagu arvab ka Turba (2010).

Töö autori kolmas eesmärk oli uurida, missuguse hinnangu annavad õpilased ise oma kooliga seotud valikutele ja kuidas hindavad oma koolis püsimise ja selle lõpetamise eeldusi. Üle 90 % vastajatest olid rahul oma koolivalikuga ja eeldasid, et lõpetavad kooli valitud erialal. Seega võiks väita, et uuringus osalejaid koolist väljalangemine ei ohusta. Siiski oli vastajate hulgas neid, kes arvavad, et ei ole valinud enda jaoks õiget kooli, on mõelnud kooli poolelijätmise peale ja peavad tõenäoliseks kooli mitte lõpetamist. Varasemates uurimustes kutseõppe katkestamise põhjustena nimetatud kohanemiskeskustes ei ole selgitatud nende raskuste täpsemat olemust. Õppetööga toimetulematus on enamasti esmane väljalangemise põhjus kutseõppes. Käesolevas uurimuses selgus, et enda akadeemilisele kohanemisele kõrgemad hinnangud andnud õpilased hindasid tõenäolisemaks ka koolis püsimist ja selle lõpetamist valitud erialal. Sama tendents oli emotsionaalsele kohanemisele antud hinnangute ja koolis püsimisele antud hinnangute vahel. Antud

töö tulemuste põhjal võib öelda, et parem akadeemiline ja emotsionaalne kohanemine toetab koolis hakkamasaamist ja õpingute lõpetamist, samas õpingute katkestamiseni võivad viia raskused just neis kohanemise valdkondades.

Töö autor leiab, et kohanemisele ja sellega seotud probleemidele, samuti ebakindlusele kooliga seotud valikutes ja koolis püsimises, ei ole õige läheneda ainult statistiliselt, vaid iga õpilase puhul individuaalselt, arvestades vanust, isikuomadusi ja sotsiaalset tausta.

Autor toob antud töö piiranguna välja suhteliselt väikese valimi (80 õpilast), mille põhjal ei saa teha lõplikke järeldusi kõikide peale põhikooli kutsekooli õppima asunute kohanemise kohta. Samuti on kohanemisele kuluv aeg indiviiditi väga erinev ja seega võivad hinnangud olla eri aegadel erinevad. Küsitluse läbiviimise ajal, mis oli 2017. aasta jaanuaris, võisid hinnangud kohanemisele üldiselt või mõnele selle liigile olla teistsugused kui uues koolis õpinguid alustades. Paraku katkevad mitmete õppima asunute õpingud juba üsna varakult ja pole teada kohanemisnäitajate osa selles. Seetõttu arvab autor, et ülevaatlikumad tulemused kohanemises saaks antud uuringut erinevatel aegadel korrates. Üheks piiranguks on kindlasti veel autori vähene kogemus uurimuse läbiviimisel ja tulemuste tõlgendamisel.

Töö autor leiab, et õpilaste kohanemisele erinevates valdkondades ja selle toetamisele on vaja jätkuvalt tähelepanu pöörata, sealjuures märgates ja lähtudes iga õpilase individuaalsusest. Samuti aitaks kursusejuhendajal või tugispetsialistil kohanemisküsimusi välja selgitada sarnase küsitluse mitteamonüümne täitmine, konkreetse vastaja vastuste analüüsimine, vestluse käigus hinnangute täpsustamine ja personaalne lähenemine probleemide korral.

Kokkuvõte

Kuna mitmetes varasemates uurimustes on kutsehariduse katkestamise põhjuste seas välja toodud kohanemiskatkestamine ning kõige enam õpingute katkestajaid on just kutsekeskharidusõppes, oli antud töö eesmärgiks uurida vahetult peale põhikooli kutsekooli õppima asunute hinnanguid enda akadeemilisele, sotsiaalsele ja emotsionaalsele kohanemisele. Töös võrreldi tüdrukute ja poiste ning kodus ja õpilaskodus elavate õpilaste hinnanguid enda kohanemisele kutsekoolis. Lisaks andsid uurimuses osalenud hinnangud enda koolispüsिमise kindlusele.

Uurimus viidi läbi Tartu Kutsehariduskeskuses 2017. aasta jaanuaris. Selles osales 80 vahetult peale põhikooli kutsekooli õppima asunud noort. Uurimisinstrumentina kasutati *Student Adjustment to College Questionnaire* (SACQ, Baker & Siryk, 1984) alusel koostatud küsimustikku, mis võimaldab mõõta õpilaste hinnanguid kohanemisele, välja selgitada varase nõustamise ja sekkumise vajadust ja võib aidata vältida koolist väljalangemist (Baker & Siryk, 1984).

Töös lähtuti enesemääratlusteooriast (Deci & Ryan, 2000), mille kohaselt on inimese kolm kaasasündinud põhivajadust pädevus, seotus ning autonoomia. Nende kolme põhivajaduse rahuldatuse tunnetamine on oluline ka kooliga rahulolus ja kohanemises. Uurimuse tulemusena ei selgunud olulisi erinevusi poiste ja tüdrukute hinnangutes enda kohanemisele erinevates valdkondades, küll aga kodus ja õpilaskodus elavate õpilaste hinnangutes. Emotsionaalsele kohanemisele andsid kõrgemad hinnangud võrreldes õpilaskodus elavate õpilastega nii kodus elavad tüdrukud kui poisid. Enda koolivalikuga seotud ja koolispüsिमise kindlusele antud hinnangud olid valdavalt positiivsed. Üle 90 % uurimuses osalenutest usub, et lõpetab kooli valitud erialal. Siiski oli vastanute seas neid, kes kahtlevad oma koolivalikus ja peavad tõenäoliseks, et ei lõpeta kooli. Uurimuses selgus, et kõrgemad hinnangud enda akadeemilisele ja emotsionaalsele kohanemisele kinnitavad usku ka kool lõpetada.

Kutsekoolide õpilaste kohanemist autorile teadaolevalt Eestis varem uuritud ei ole. Antud uurimuse tulemusi ei saa võtta üldistavalt ja põhjalikuma ülevaate saamiseks peaks selles valdkonnas läbi viima täiendavaid uurimusi, milleks käesolev töö võib aluse anda.

Märksõnad: kutsekool, hinnangud, akadeemiline kohanemine, sotsiaalne kohanemine, emotsionaalne kohanemine.

Summary

Adjustment in various fields among first year vocational school students who graduated primary school

As multiple surveys have shown before, one of the reasons why vocational education path is cancelled is the difficulty of adapting and since most of the studies that are cancelled are within the vocational education is the reason why the goal of this research is to examine the academic, social, and emotional adjustment self evaluations of primary school graduates that began studies in a vocational school. In this research, the self evaluations of adjusting to vocational school were compared between males and females, between students that lived at home and students that lived at campus.

The survey was conducted in Tartu Vocational Education Centre in January 2017. Eighty youngsters that started vocational studies right after primary school participated in this survey. The instrument of surveying that was used for this research is based on *Student Adjustment to College Questionnaire* (SACQ, Baker & Siryk, 1984) from which the questionnaire used for this research is derived from. This questionnaire makes it possible to measure a student's opinion of adjustment, conclude the need of an early consultation and intervention, help avoid dropping out of school (Baker & Siryk, 1984).

In this research, the author took guidance from a self-determination theory (Deci & Ryan, 2000), according to which a human has three basic needs by birth: competence, connectedness and autonomy. The cognition of satisfaction of those three basic needs is also important for adjusting to and being satisfied with school. The results of the research didn't show a major difference between evaluations of adjustments in various fields between boys and girls, though it did show bigger disparity between those living at home and those living at campus. Emotional adjustment got bigger scores from boys and girls living at home rather than students living at campus. Scores given to one's choice of school and remaining at school certainty were mostly positive. Most of the people that took part in the survey believe they will graduate the school at their chosen field. Still though, among those that answered, there were some who doubt their choice of school and find it likely that they won't graduate. The survey found that higher scores to one's academic and emotional adjustment solidify the belief of graduating.

Within the author's knowledge, the adjusting of vocational school students hasn't been researched in Estonia until now. Given research's results can't be taken generically and for a better

overview, there should be additional researches conducted in that field, for which this research can give a base for.

Keywords: Vocational school, evaluations, academic adjustment, social adjustment, emotional adjustment

Tänuõnad

Täna oma poega ja töökaaslast Tartu Kutsehariduskeskusest, kelle abi, toetuse ja mõistmise toel minu bakalaureusetöö lõpuks valmis!

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Ingrid Sööt

24.05.2017

Kasutatud kirjandus

- Adams, K. (2014). Predicting Student Adaptation to College by Learning and Study Strategies. *Georgia Educational Research Association Conference*. 41. Külastatud aadressil <http://digitalcommons.georgiasouthern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1044&context=gera>.
- Adams, K. & Proctor, B. (2010). Adaptation to College for Students With and Without Disabilities: Group Differences and Predictors. *Journal of Postsecondary Education and Disability*, Vol. 22, No. 3; 2010.
- Aunola, K., Stattin, H. & Nurmi, J-E. (2000). Adolescents' Achievement Strategies, School Adjustment, and Externalizing and Internalizing Problem Behaviors. *Journal of Youth and Adolescence*, Vol. 29, No. 3, 2000.
- Baker, R. W. & Siryk, B. (1984). Measuring adjustment to college. *Journal of Counseling Psychology*, 31(2), 179- 189.
- Beekhoven, S. & Dekkers, H. (2005). Early school leaving in the lower vocational track: triangulation of qualitative and quantitative data. *Adolescence*, 40.157. (Spring 2005): 19-213.
- Beyers, W. & Goossens, L. (2002). Concurrent and Predictive Validity of the Student Adaptation to College Questionnaire in a Sample of European Freshman Students. *Educational and Psychological Measurement*, 2002; 62; 527.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2008). Self-determination theory: A macrotheory of human motivation, development, and health. *Canadian Psychology/Psychologie canadienne*, Vol 49(3), Aug 2008, 182-185.
- Elukestva õppe strateegia kutseharidusprogramm. Haridus- ja Teadusministeerium, (2015). Külastatud aadressil https://www.hm.ee/sites/default/files/ministri_kaskkiri_kutseharidusprogramm_2015-2018.pdf.
- English, T., Davis, J., Wei, M. & Gross, J.J.(2017). Homesickness and Adjustment Across the First Year of College: A Longitudinal Study. *Emotion*, 2017, Vol. 17, No. 1, 1–5.
- Espenberg, K., Beilmann, M., Rahn, M., Reincke, E. & Themas, E. (2012). *Õpingute katkestamise põhjuste kutseõppes*. Tartu: Tartu Ülikooli Rakendusüuringute Keskus.

- Euroopa Eripedagoogika Arendamise Agentuur (2012). Kõigi õppijate saavutuste tõstmise- kvaliteet kaasavas hariduses. Külastatud aadressil <https://www.european-agency.org/agency-projects/ra4al>.
- Gerdes, H. & Mallinckrodt, B. (1994). Emotional, Social, and Academic Adjustment of College Students: A Longitudinal Study of Retention. *Journal of Counseling and Development: JCD*; Jan 1994; 72, 3.
- Happonen, D. (2016). *Eesti teismeliste väärtuste seosed kohanemise ja lähisuhetega*. Publitseerimata uurimistöo. Tartu Ülikool.
- Haridus- ja Teadusministeeriumi valdkonna arengukavade 2015. a tulemusaruanded. Haridus- ja Teadusministeerium (2015). Külastatud aadressil https://www.hm.ee/sites/default/files/htm_tulemusvaldkondade_aruanded_2015_loplik_29_04_16.pdf.
- Holter, K. (2008). Õpingute katkestajad Tartu Kutsehariduskeskuses. *Eesti pedagoogika ja kool*, LIX, 36- 49.
- Jukk, A. (2015). *Õpilaskodus elamine laste ning nende vanemate kirjeldustes*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Jäppinen, A- K. (2010). Preventing early leaving in VET: distributed pedagogical leadership in characterising five types of successful organisations. *Journal of Vocational Education & Training Volume 62, 2010 – Issue 3*.
- Kallasmaa, T. (2003). Isiksus ja kohanemine. Allik, J., Realo, A. & Konstabel, K. (Toim) *Isiksusepsühholoogia*. (lk 139- 168). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Kasemets, L., Asser, H., Hannust, T. & Rahnu, L. (2013). Uusimmigrantõpilaste akadeemiline ja sotsiaalne toimetulek Eesti üldhariduskoolis. Tallinn: Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed.
- Kidron, A. (2005). *Isiksus. Isiksuse käsitusi läänes ja idas*. Mondo. Kättesaadav aadressil <http://dspace.ut.ee/handle/10062/25970>
- Kikas, E. (2006). Erinevate süsteemide ja spetsialistide rollid õpilase arengu toetamisel. Õpilase individuaalsuse toetamine, Tartu Linnavalitsuse haridusosakond, 7- 14.
- Kiuru, N., Nurmi, J. E., Aunola, K. & Salmela- Aro, K. (2009). Peer group homogeneity in adolescents' school adjustment varies according to peer group type and gender. *International Journal of Behavioral Development 2009, 33 (1), 65–76*.
- Косенкова, Ю.В. (2008). Адаптационный период ребенка первоклассника. *Психологическая наука и образование, 2008, No. 5*.

- Kutseharidus. Haridus-ja Teadusministeerium (2017). Külastatud aadressil <https://www.hm.ee/et/eesmargid-tegevused/kutseharidus>
- Kuurme, T. (2016). Tüdrukud ja poisid koolist ja enesest koolis. *Sugu ja haridus keeles ja meeles*. Artiklikogumik. ENÜ Sihtasutus. Külastatud aadressil http://www.haridusjasugu.ee/wp-content/uploads/Tydrukud_ja_poisid_koolist_ja_enesest_koolis.pdf
- Kärner, S. (2008). Õpilaskodu kui õpilase arengut toetav keskkond. *Eesti pedagoogika ja kool*, LIX, 105- 119.
- Leilop, L. (2015). *Kutsekoolist väljalangevuse riskitegurite ja ennetusmeetmete kirjeldus kutsekoolist väljalangenute hinnangul*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Lister, T. (2012). *Lihne ja praktiline koolipsühholoogia*. Tartu: AS Atlex.
- Lukk, M., Sammul, M., Tamm, A., Leijen, Ä., Adov, L., Aksen, M. & Themass, A. (2016). Kontseptsioon ja mõõtevahendid hindamaks rahulolu üld-, kutse- ja kõrgharidusega ning täiendõppe võimalustega. Vahearuanne. Tartu. Tartu Ülikool.
- Lyngsnes, K. & Rismark, M. (2011). Learning for Vocation Apprentice Participation in Work Practice. *US-China Education Review, February 2011, Vol. 8, No. 2, 165-176*.
- Murakas, R., Lepik, A., Dsiss, H. & Rämmer, A. (2007). Kutsekooliõpingute katkemine ja taasalustamise võimalused. Tartu: Tartu Ülikooli sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituut.
- Must, O., Must, A. & Täht, K. (2015). Programmi TULE uuringu „Haridustee valikud ning õpingute katkestamise asjaolud Eesti kõrghariduses“ aruanne. Tartu: Psühholoogia instituut, Tartu Ülikool.
- Nairz- Wirth, E. & Gitzchthaker, M. (2015). Education Policies concerning early school leaving in Austria. *Educação, Sociedade & Culturas, n°45, 2015, 55- 74*.
- Noom, M., Dekovič, M. & Meeus, W. (1999). Autonomy, attachment and psychosocial adjustment during adolescence: A double- edged sword? *Journal of Adolescence, 22, 771-783*.
- Ots, A. (2010). Õpilaste soolised erinevused ja toimetulek koolis. Kikas, E. (Toim.) *Õppimine ja õpetamine esimeses ja teises kooliastmes* (lk 123- 137). Tartu: Eduko.
- Paramanik, J., Sahal, B. & Mondal, B.C. (2014). Adjustment of Secondary School Students with Respect to Gender and Residence. *American Journal of Educational Research, 2014, Vol. 2, No. 12, 1138-1143* Available online at <http://pubs.sciepub.com/education/2/12/2>.
- Ramsay, S., Barker, M. & Jones. E. (1999). Academic Adjustment and Learning Processes: a comparison of international and local students in first-year university. *Journal Higher Education Research & Development Volume 18, 1999: 129- 144*.

- Raud, A. (2014). *1. klassi laste enesekohased hinnangud koolis kohanemisele*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Reinhold, M. & Vaher, K. (2012). *Kutsehariduse valdkonna statistika põhinäitajad 2011/12. õppeaastal*. Haridus- ja teadusministeerium, 2012.
- Roots, E- M. (2014). Miks poisid koolist kaovad? Külastatud aadressil <http://www.vordoigusvolinik.ee/2014/08/miks-poisid-koolist-kaovad/>
- Ryan, R.M. & Deci, E.L. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology* 2000, 25, 54–67.
- Ryan, R.M. & Deci, E.L. (2000). Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being. *American Psychologist*, Vol 55(1), Jan 2000, 68-78.
- Simmons, S. (2008). Adaptation to college and individuationattachment: a review of first year students in contemporary Ireland. Dissertations. Dublin Institute of Technology. Külastatud aadressil <http://arrow.dit.ie/cgi/viewcontent.cgi?article=1020&context=aaschssldis>.
- Turba, V. (2010). *Kutsekooli õpilaskontingendi elustiil ja väärtushinnangud*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Viirma, A. (2014). *Väikesaarelt mandrile õppima asunud õpilste tõlgendused muutustega kohanemisest*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Õpingute katkestamise põhjused Tartu Kutsehariduskeskuses 2011–2013. Tartu. Uuringukeskus Klaster.
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. [E-õpik]. Tartu Ülikool. <http://hdl.handle.net/10062/36419>.

Lisad

Lisa 1. Uurimisinstrumendina kasutatud küsitlus.

Hea vastaja!

Olen Tartu Ülikooli tudeng ja uurin oma lõputöös kohanemist kutsekoolis. Palun Teil vastata järgnevatele küsimustele. Vastamisele kulub ~ 20 minutit. Vastused on anonüümsed ja neid kasutatakse ainult statistiliselt üldistatud kujul.

Lugupidamisega Ingrid Sööt, ingrid.soot@khk.ee

Üldandmed:

Olen noormees neiu

Elan õpilaskodus kodus üürikorteris või mujal

Palun hinnake järgmisi väiteid 5- pallisel skaalal, kus:

1 - ei nõustu üldse; 2- pigem ei nõustu; 3- ei oska öelda; 4- pigem nõustun; 5- nõustun täielikult.

1.	Ma tunnen, et sobin hästi kutsekooli keskkonda.	1	2	3	4	5
2.	Viimasel ajal olen ma tundnud ärevust ja/ või närvilisust.	1	2	3	4	5
3.	Ma hoian ennast oma õppetöö tulemustega kursis.	1	2	3	4	5
4.	Ma olen kutsekoolis kohtunud paljude inimestega ja leidnud uusi sõpru.	1	2	3	4	5
5.	Ma tean, miks ma kutsekooli tulin ja mida ma sellest ootan.	1	2	3	4	5
6.	Ma tunnen, et õppimine kutsekoolis on raske.	1	2	3	4	5
7.	Ma olen viimasel ajal tihti tundnud masendust ja tujude kõikumist.	1	2	3	4	5
8.	Ma osalen aktiivselt kutsekooli rühmategevustes (õpilasomavalitsus, huviringid, sporditegevus, üritused jms).	1	2	3	4	5
9.	Ma olen kutsekoolis hästi kohanenud.	1	2	3	4	5
10.	Ma ei ole õppetöö koormusega kutsekoolis hästi toime tulnud.	1	2	3	4	5
11.	Ma olen viimasel ajal tundnud end suure osa ajast väsinuna.	1	2	3	4	5
12.	Elamine perest eemal pole minu jaoks kerge (palun märgi ära, kui sa ei ela perest eemal).	1	2	3	4	5
13.	Ma olen rahul oma õppetöö tulemustega kutsekoolis.	1	2	3	4	5
14.	Mul on head suhted kutsekooli õpetajatega.	1	2	3	4	5
15.	Ma olen rahul oma otsusega tulla õppima kutsekooli.	1	2	3	4	5
16.	Ma olen rahul oma otsusega tulla õppima just sellesse kutsekooli, kus õpin.	1	2	3	4	5
17.	Ma ei tegele oma õppetööga nii innukalt kui peaksin.	1	2	3	4	5
18.	Mul on kutsekoolis siin juba varem õppivaid/ töötavaid sõpru/ tuttavaid.	1	2	3	4	5

19.	Tean oma kutsekoolis õppimise eesmärged.	1	2	3	4	5
20.	Viimasel ajal on mul raskusi oma tunnete kontrollimisega.	1	2	3	4	5
21.	Ma ei ole piisavalt tark, et tulla toime õppetööga nii nagu minult seda oodatakse.	1	2	3	4	5
22.	Tunnen sageli koduigatsust (palun märki ära kui sa ei ela kodust eemal).	1	2	3	4	5
23.	Kutsekooli lõpetamine on minu jaoks väga tähtis.	1	2	3	4	5
24.	Mul on viimasel ajal olnud hea söögiisu.	1	2	3	4	5
25.	Ma ei ole viimasel ajal oma aega õppetööga tegelemiseks efektiivselt kasutanud.	1	2	3	4	5
26.	Mulle meeldib elada kutsekooli õpilaskodus (palun märki ära, kui sa ei ela kooli õpilaskodus).	1	2	3	4	5
27.	Mulle meeldib kutsekoolis iseseisvate tööde tegemine.	1	2	3	4	5
28.	Mul valutab pea viimasel ajal tihti.	1	2	3	4	5
29.	Mul ei ole viimasel ajal eriti motivatsiooni õppimiseks.	1	2	3	4	5
30.	Ma olen rahul kooliväliste tegevuste võimalustega kutsekoolis õppides (huviringid, sporditegevus, üritused, teatris ja kinos käimine jms).	1	2	3	4	5
31.	Olen viimasel ajal mõelnud, kas peaksin psühholoogilt abi küsima.	1	2	3	4	5
32.	Viimasel ajal on mul tekkinud kahtlusi kutsehariduse väärtuse osas.	1	2	3	4	5
33.	Ma saan oma toakaaslas(t)ega hästi läbi (palun märki ära kui sul ei ole toakaaslast(i)).	1	2	3	4	5
34.	Ma soovin, et ma käiksin mõnes teises koolis.	1	2	3	4	5
35.	Ma olen viimasel ajal kaalus palju juurde/ alla võtnud.	1	2	3	4	5
36.	Ma olen rahul erialade valikuga kutsekoolis.	1	2	3	4	5
37.	Mu suhtlusoskus on piisavalt hea, et kutsekoolis hakkama saada.	1	2	3	4	5
38.	Ma olen viimasel ajal kergesti vihastuv.	1	2	3	4	5
39.	Viimasel ajal on mul olnud raskusi õppimisele keskendumisega.	1	2	3	4	5
40.	Ma ei maga hästi.	1	2	3	4	5
41.	Ma näen õppimisega palju vaeva, kuid tulemustes see ei kajastu.	1	2	3	4	5
42.	Ma ei tunne ennast koolis teiste inimeste seas hästi.	1	2	3	4	5
43.	Ma olen rahul erialade mitmekesise valikuga kutsekoolis.	1	2	3	4	5
44.	Ma käin korralikult tundides ja võtan õppetööst osa.	1	2	3	4	5
45.	Mõnikord tekitavad mu enda mõtted minus segadust.	1	2	3	4	5
46.	Ma olen rahul oma osalusega kutsekooli tegevustes (huviringid, üritused jms)	1	2	3	4	5
47.	Ma eeldan, et lõpetan kutsekooli oma valitud erialal.	1	2	3	4	5
48.	Ma ei ole viimasel ajal vastassoost inimestega palju suhelnud.	1	2	3	4	5
49.	Ma muretsen oma kutsekoolis käimise kulude pärast.	1	2	3	4	5
50.	Mulle meeldib kutsekoolis õppimine väga.	1	2	3	4	5
51.	Ma olen end viimasel ajal üksildasena tundnud.	1	2	3	4	5
52.	Mul on raske end sundida koduseid ülesandeid tegema.	1	2	3	4	5
53.	Ma tulen oma elukorraldusega kutsekoolis õppides hästi toime.	1	2	3	4	5
54.	Ma olen rahul oma selle õppeperioodi tunniplaaniga.	1	2	3	4	5

55.	Mu tervis on hea ja tunnen end hästi.	1	2	3	4	5
56.	Ma tunnen end teistest õpilastest erinevana ja see ei meeldi mulle.	1	2	3	4	5
57.	Ma tahaksin olla pigem kodus kui siin (koolis).	1	2	3	4	5
58.	Enamus asju, mis mind huvitavad, ei ole seotud minu õpingutega kutsekoolis.	1	2	3	4	5
59.	Olen mõelnud koolivahetuse peale.	1	2	3	4	5
60.	Olen mõelnud, et jätan kutsekooli üldse pooleli.	1	2	3	4	5
61.	Olen mõelnud, et võtan koolist aja maha ja lõpetan õpingud kunagi hiljem.	1	2	3	4	5
62.	Ma olen väga rahul oma õpetajatega kutsekoolis.	1	2	3	4	5
63.	Mul on kutsekoolis häid sõpru/ tuttavaid, kellega saan oma probleemidest vajadusel rääkida.	1	2	3	4	5
64.	Mul on raske tulla toime stressiga, mida kool minus tekitab.	1	2	3	4	5
65.	Ma olen rahul oma suhetega (õpetajatega, kaaslastega) kutsekoolis.	1	2	3	4	5
66.	Ma olen rahul oma õppetöö seisuga kutsekoolis.	1	2	3	4	5
67.	Ma olen kindel, et tulen väljakutsetega kutsekoolis ka edaspidi toime.	1	2	3	4	5

Täna, et vastasite!

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Ingrid Sööt (14.12. 1971)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „ Põhikooli järgselt kutsekooli õppima asunute kohanemine erinevates valdkondades esimesel õppeaastal ühe kutsekooli näitel“ mille juhendaja on Anni Tamm.

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 24.05.2017